

Innst. 454 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 16 (2012–2013)

Innstilling fra justiskomiteen om årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

I henhold til St.prp. nr. 12 (2008–2009) og Innst. S. nr. 107 (2008–2009) skal Stortingets utvalg for rettferdsvederlag gi Stortinget orientering om sitt arbeid gjennom en årsrapport.

Rettferdsvederlagsordningen er Stortingets ordning. Etter denne ordningen kan enkeltpersoner søke om en skjønsmessig kompensasjon fra staten når vedkommende har kommet særlig uheldig ut, og er påført skade eller ulempe som ikke dekkes etter alminnelige erstatningsregler eller gjennom trygde-, forsikrings- eller erstatningsordninger. Ordningen er basert på sedvane. Sakene avgjøres av utvalgene for rettferdsvederlag, som er Stortingets eget organ. Det er i dag to utvalg i arbeid. Statens sivilrettsforvaltning er tillagt oppgaven som sekretariat for utvalgene.

1.2 Orientering om arbeidet

Utvalgene har til sammen holdt 19 møter og avgjort 775 saker i 2012.

Totalt ble det i 2012 mottatt 647 søknader om rettferdsvederlag, mens det i 2011 ble mottatt 830 søknader.

Utvalget har ikke fremlagt enkeltsaker for Stortinget til avgjørelse i 2012.

Det er et godt samarbeid mellom utvalgene og forberedende instanser. I etterkant av utvalgenes møter holdes det regelmessig oppsummeringsmøter der utvalgsledelsen, Statens sivilrettsforvaltning og aktuelle faginstanser er til stede. Disse møtene bidrar til en god informasjonsutveksling og best mulig saksavvikling.

1.3 Resultater

Det ble i 2012 avgjort 775 saker, som er en nedgang på 31 pst. fra 2011. Dette skyldes dels de senere års nedgang i søknadsmengde, samt at utvalgene har fått færre saker til behandling som følge av økt saksbehandlingstid i enkelte forberedende faginstanser. Det vises til at de fleste søknadene nå behandles etter alminnelig rettferdsvederlagsordning. Disse sakene er mer tidkrevende å behandle enn saker etter særordningene, noe som har medført en økning i saksbehandlingstid og restanse hos enkelte faginstanser. Videre er svært mange av sakene til forberedende behandling i flere faginstanser med til dels ulik saksbehandlingstid. Uttalelse fra samtlige faginstanser må foreligge før Statens sivilrettsforvaltning kan ferdigstille innstilling til utvalgene. Det er først når innstillingen er ferdigstilt at utvalgene kan avgjøre søknaden.

Antall behandlede saker sett i sammenheng med mottatte søknader viser likevel en generell tendens til nedgang av saker under rettferdsvederlagsordningen sammenliknet med tidligere år. Det har vært en nedgang i behandlede saker for alle sakstyper. Størst er nedgangen for særordningene.

Utvalgene har også behandlet åtte omgjøringsbegjæringer, hvorav to førte til innvilgelse av rettferdsvederlag.

Det ble innvilget rettferdsvederlag i 61 pst. av de behandlede sakene. Dette utgjør en liten nedgang i

innvilgelsesprosent fra 2011, men stadfester nedgangen i antall innvilgelser som har vist seg de senere år. I 2011 ble det innvilget rettfærdsvederlag i 65 pst. av sakene, mens det i 2010 ble innvilget rettfærdsvederlag i 76 pst. av sakene. Utviklingen samsvarer med at antallet behandlede saker etter særordningene går ned. I slike saker gjelder et lempet beviskrav for å innvilge rettfærdsvederlag. Dette har resultert i en høyere innvilgelsesprosent for denne type saker enn for saker etter alminnelig ordning.

Det er ikke klageadgang til Stortinget over utvalgenes vedtak. Utvalgsbehandling av omgjøringsbegjæringer forutsetter at det fremlegges nye opplysninger som kan være av betydning for resultatet i saken. Statens sivilrettsforvaltning har fullmakt til å avvise omgjøringsbegjæringer hvor dette ikke er tilfellet, og i 2012 ble 39 omgjøringsbegjæringer avvist med hjemmel i denne fullmakten.

Statens sivilrettsforvaltning har også fullmakt til å avvise saker som av ulike årsaker ikke anses omfattet av rettfærdsvederlagsordningen. Med hjemmel i denne fullmakten ble det i 2012 avvist 91 søknader fra behandling i utvalgene. I tillegg er enkeltgrunnlag avvist fra realitetsbehandling, mens saken for øvrig er tatt til videre behandling. Totalt ble 280 søknadsgrunnlag avvist som følge av at forholdet ikke ble ansett å være omfattet av rettfærdsvederlagsordningen. Dette antallet omfatter grunnlag både fra søknader som er avvist i sin helhet, og fra søknader hvor enkeltgrunnlag er avvist, mens saken for øvrig er tatt til behandling.

Det ble i 2012 utbetalt kr 64 830 000 i rettfærdsvederlag fra staten. Dette er en vesentlig reduksjon fra året før (38 pst.), da det ble utbetalt kr 104 005 000. Nedgangen i utbetalt rettfærdsvederlag er til dels en følge av at antallet behandlede saker etter særordningene har gått ned.

Ved årsskiftet 2012–2013 hadde Statens sivilrettsforvaltning totalt 996 saker i restanse. Dette er en nedgang fra 1 218 saker året før. Disse sakene var enten under utredning i faginstans, under utredning i Statens sivilrettsforvaltning som eneste faginstans eller ferdigstilt for utvalgsbehandling. I tillegg er 16 omgjøringsbegjæringer i restanse. Av restansen er 126 saker ferdig utredet og i prosess for behandling i utvalgene. Til sammenligning var 252 saker klare for utvalgsbehandling på samme tid i fjor. Som følge av en lavere inngang av nye søknader over tid, sammenholdt med en viss nedgang i antall uttalelser fra enkelte sentrale faginstanser, har det i 2012 vært en utfordring for begge utvalg å få et tilstrekkelig antall saker til behandling. Flertallet av restansesakene ble mottatt i løpet av 2012.

1.4 Utvikling 2013

Som en følge av nedgangen i antall søknader etter de ulike særordningene, er saker til behandling for utvalgene betydelig redusert i forhold til tidligere år. Fra 2011 til 2012 er den totale nedgangen i antall nye søknader på 22 pst. Det forventes at den lavere inngangen av nye søknader vil vedvare også fremover.

Ledelsen i Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag vil også i 2013 delta i samarbeidet med sekretariat og faginstanser for å bidra til en god, rasjonell og enhetlig behandling av sakene. I løpet av 2013 tar Statens sivilrettsforvaltning sikte på å innføre elektronisk dokumentutveksling med flere faginstanser i rettfærdsvederlagssaker. Fra høsten 2013 vil dette følges opp med elektronisk samhandling med utvalgene. Det er lagt til grunn at elektronisk oversendelse av saksdokumenter vil være et effektiviseringsstiltak som vil virke tidsbesparende og skape bedre informasjonsflyt mellom Statens sivilrettsforvaltning, faginstansene og utvalgene under hele saksbehandlingsprosessen.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Tore Hagebakken, Sigvald Oppebøen Hansen, Anna Ljunggren og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til årsrapporten fra rettfærdsvederlagsutvalgene og finner det svært positivt at så mange saker ble behandlet i fjor.

Komiteen merker seg at antallet saker etter særordningene har gått ned, og tar dette som et tegn på at mange innen disse grupper har fått sine saker behandlet. Det er positivt at restansene er så godt nedbygget og at saksbehandlingen er innenfor akseptable tider. Komiteen merker seg likevel at sakene som kommer inn nå fremstår mer komplekse fordi søkerne anfører flere grunnlag. Denne trenden viste seg også i årsrapporten for 2011. Det er også blitt en prosentvis større andel saker etter den generelle rettfærdsvederlagsordningen siden 2011. Dette er saker der bevisvurderingen ofte er mer krevende. Komiteen vil ta med seg denne informasjonen i det videre arbeidet.

Komiteen er tilfreds med at utbetalingene til rettfærdsvederlag ble lavere sammenliknet med året før, all den tid dette skyldes færre saker. Nedgangen er drastisk, spesielt sammenliknet med årene 2008–2010. Dette har også sammenheng med nedgangen i

innvilgelsesprosent, som skyldes færre saker etter spesialordninger med lavere terskel for innvilgelse. Komiteen merker seg at dette er en trend som har vedvart de senere år.

Komiteen ønsker å påpeke at det ikke bør være tilfeldige forskjeller i ordninger for vanskeligstilte. Spesialskolene for vanskeligstilte barn går i dag inn under den ordinære rettferdsvedrelagsordningen, og ikke under særordningen for barnehjemsbarn (St.meld. nr. 24 (2004–2005)). Særordningen har både bevismessige og beløpsmessige fordeler sammenliknet med den ordinære rettferdsvedrelagsordningen. I denne sammenhengen vil komiteen påpeke at overgrepene, mishandlingen og omsorgssvikten har vært like stor i spesialskolene for evneveike barn som i skolene for barn med atferdsvansker.

Komiteen mener det finnes en generell skjevhet i prosedyren for erstatning i kommunene, da det i dag kreves at vedkommende offer må ha vært utplassert i skolen av barnevernet og ikke av skolestyret. Historisk bygde en slik forskjell i plasseringsmyndighet mer på tilfeldigheter enn overveide og bevisste valg. Etter komiteens syn bør slike tilfeldige forskjeller ikke være avgjørende for ofrenes rettsstilling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil videre påpeke at ved behandlingen av årsrapporten til Stortingets utvalg for rettferdsvederlag i 2009 hadde Fremskrittspartiet og Høyre følgende merknad:

«Disse medlemmer stiller igjen spørsmål ved om det er noen saklig grunn til forskjellig behandlingsmåte for de nevnte grupper. For disse medlemmer fremstår det fortsatt som litt tilfeldig at spesialskoler for «evneveike» ikke ble nevnt i St.meld. nr. 24 (2004–2005), og at de som har en fortid der, således ikke har blitt nevnt som kategori i den tilpassede ordningen. Videre fremstår det for disse medlemmer som tilfeldig hvem som i sin tid ble plassert i spesialskoler for elever med atferdsvansker og hvem som ble plassert i spesialskoler for «evneveike». Dette kan tilsi at sakene til de impliserte ikke bør behandles forskjellig.»

Regjeringen uttalte da at de ville «ta en gjennomgang» av denne problemstillingen. Det forekommer dessverre fortsatt slik forskjellsbehandling av ellers sammenliknbare tilfeller. Disse medlemmer mener dette er uheldig, og at de nå bør utbedres så raskt som mulig.

For øvrig mener komiteen at rettferdsvederlagsutvalgene fungerer godt, og har ellers ingen merknader til årsrapporten.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 16 (2012–2013) – årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 6. juni 2013

Per Sandberg
leder og ordfører

